

ROLUL COMUNICĂRII AUGMENTATIVE ȘI ALTERNATIVE ÎN PROCESUL DE INCLUZIUNE. PREZENTAREA PLATFORMEI DIGITALE PLURAL WORDS

Profesor psihopedagog, Străjer Sorina Petronela
Liceul Tehnologic Special pentru Deficienți de Auz Cluj-Napoca

Comunicarea reprezintă pilonul fundamental al interacțiunii umane, fiind esențială pentru toate palierele dezvoltării, în special pentru dezvoltarea socială, emoțională și cognitivă. În cazul persoanelor cu dificultăți de comunicare, precum cele cu dizabilități, accesul la comunicare devine limitat, ceea ce afectează semnificativ integrarea lor în societate și implicit procesul de incluziune. În acest context, comunicarea augmentativă și alternativă (CAA) apare ca o unealtă esențială pentru sprijinirea incluziunii. Dezvoltarea tehnologică a facilitat apariția unor instrumente digitale inovatoare, precum platforma Plural Words, care contribuie la îmbunătățirea accesului la comunicare și la participarea activă în mediile educaționale și sociale, având o serie de resurse digitale gratuite care pot fi utilizate de specialiști, precum și modele, ghiduri și exemple de bune practici care sunt menite să sprijine specialiștii în utilizarea și crearea de resurse bazate pe comunicarea alternativă și augmentativă.

Comunicare alternativă și augmentativă include orice formă de comunicare expresivă, cu excepția vorbirii, care îi oferă individului posibilitatea de a transmite informații (Ganz et al., 2011). Aceasta poate include imagini, simboluri, semne sau dispozitive electronice cu feedback auditiv (Butt, Zubair și Rathore, 2022). CAA descrie astfel o gamă largă de tehnici, strategii și dispozitive care pot sprijini copiii cu dificultăți de comunicare în dezvoltarea unei forme de comunicare funcționale (Griffiths, Clarke și Price, 2022). Nevoile complexe de comunicare reprezintă necesități comunicaționale care pot fi cauzate de tulburări și limitări asociate unor cauze fizice, senzoriale, cognitive și de mediu, acestea putând reduce sau chiar restricționa capacitatea individului de a participa independent în societate (Balandin, 2002, apud Rezkiani și Aprilia, 2023).

Această formă de comunicare se aliniază în mod direct cu principiile educației incluzive moderne, care promovează accesul egal la învățare pentru toți elevii, indiferent de particularitățile lor de dezvoltare. Un concept relevant în acest context este cel de design universal pentru învățare (Universal Design for Learning – UDL), care susține adaptarea mediului educațional astfel încât acesta să răspundă nevoilor

diverse de învățare ale elevilor prin crearea de oportunități educaționale variate care să se potrivească fiecăruia, maximizând șansele de progres și incluziune.

Rezultatele unui studiu recent care a realizat o analiză care a inclus 22 de articole relevante din acest domeniu, ne indică faptul că există îmbunătățiri notabile ale competențelor lingvistice la elevii cu tulburări specifice de învățare, inclusiv în ceea ce privește vocabularul, ortografia, scrierea corectă, conștientizarea fonologică și înțelegerea lecturii prin utilizarea comunicării alternative și augmentative (Dumitru, 2025). Un alt studiu indică faptul că abilitățile de comunicare ale unei persoane sunt îmbunătățite prin intermediul CAA, pornind chiar de la comportamente minime deja existente în repertoriul acesteia (Ciarmoli și Stasolla, 2023). Un alt review recent relevă faptul că elevii/copiii cu diagnostice variate prezintă îmbunătățiri în comunicarea expresivă și receptivă, în comportamentele de comunicare funcțională, în abilitățile de participare socială și interacțiune, precum și în producerea și înțelegerea simbolurilor și a combinațiilor de simboluri, prin utilizarea diverselor sisteme de tip CAA (Crowe et al., 2022).

Procesul de comunicare reprezintă o interacțiune dinamică, iar comunicarea eficientă depinde atât de persoana care utilizează un sistem de comunicare augmentativă și alternativă (CAA), cât și de partenerul său de comunicare, astfel că elevii cărora li se recomandă utilizarea CAA beneficiază, de regulă, de intervenții care vizează dezvoltarea capacității de a comunica eficient prin intermediul acestui sistem (Bean et al., 2025).

Eficiența demersurilor educaționale și didactice centrate pe comunicarea augmentativă și alternativă (CAA) depinde de dezvoltarea unor culturi, politici și practici incluzive, precum și de mobilizarea de resurse umane și profesionale, capabile să susțină o transformare autentică a procesului educațional și social (Galdieri, Zollo, și Sibilio, 2023). Totodată, construirea unor alianțe educaționale la nivel intra- și extracurricular reprezintă o condiție esențială pentru conturarea unei perspective de dezvoltare armonioase (Galdieri, Zollo, și Sibilio, 2023). Printr-un dialog constant între diferiți parteneri de comunicare, aceste colaborări facilitează dezvoltarea unei rețele de relații, servicii și intervenții, contribuind în mod semnificativ la incluziunea persoanelor cu nevoi complexe de comunicare (Galdieri, Zollo, și Sibilio, 2023).

Prin toate aceste rezultate valoroase ale review-urilor și analizelor de specialitate, putem observa faptul că acest tip de comunicare joacă un rol esențial în procesul de incluziune, deoarece oferă soluții concrete pentru depășirea barierelor de comunicare întâmpinate de elevii cu nevoi speciale. CAA nu se adresează exclusiv

copiilor cu dizabilități severe, ci este o formă de comunicare deschisă tuturor elevilor care se confruntă, temporar sau permanent, cu dificultăți de comunicare sau înțelegere a limbajului, devenind un instrument educațional flexibil, care susține accesul egal la comunicare și participare în mediul școlar.

Unul dintre principalele avantaje ale CAA constă în facilitarea comprehensiunii limbajului. Utilizarea simbolurilor vizuale, a imaginilor și a suporturilor digitale sprijină elevii în procesul de înțelegere a conținuturilor educaționale. Acest aspect este deosebit de important pentru elevii cu tulburări de limbaj, dificultăți de învățare sau pentru cei care învață o limbă nouă, deoarece informația este prezentată într-un mod accesibil și structurat.

De asemenea, CAA este o componentă cheie pentru procesul de adaptare curriculară, permițând profesorilor să modifice și să personalizeze materialele didactice în funcție de nevoile elevilor. Prin integrarea pictogramelor, a schemelor vizuale sau a aplicațiilor interactive, conținuturile devin mai ușor de parcurs și de înțeles. Astfel, elevii pot accesa aceleași teme ca și colegii lor, dar într-o formă adaptată nivelului lor de dezvoltare, ceea ce contribuie la reducerea decalajelor educaționale. În plus, comunicarea augmentativă și alternativă sprijină învățarea individualizată, oferind posibilitatea adaptării strategiilor didactice la ritmul și stilul de învățare al fiecărui elev.

În concluzie, comunicarea alternativă și augmentativă favorizează incluziunea, prin oferirea unei modalități eficiente de comunicare, elevii devenind participanți activi în comunitatea educațională. Elevii pot în acest mod să își exprime nevoile, opiniile și emoțiile într-o manieră funcțională și pot construi relații autentice cu ceilalți. Prin toate aceste oportunități, comunicarea augmentativă și alternativă nu doar că sprijină procesul educațional, ci contribuie și la crearea unui mediu incluziv, în care fiecare elev este valorizat.

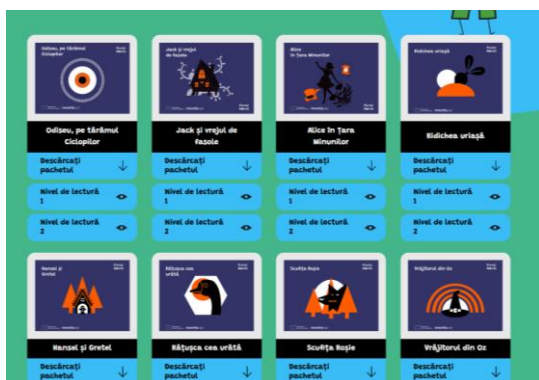
Platforma [Plural Words](#) reprezintă unul dintre rezultatele principale ale proiectului european cu același nume, susținut de Erasmus+ și Movetia care a avut ca și scop promovarea comunicării augmentative și alternative (CAA) în educație, oferind o gamă largă de resurse deschise printre care se regăsesc: pachete cu resurse CAA, un modul E-learning, un ghid pedagogic, 9 fișe pedagogice pentru profesioniști, o colecție de bune practici. Aceasta nu este doar o aplicație de comunicare, ci o platformă complexă de resurse, formare și implementare a CAA, adresată profesorilor, specialiștilor și elevilor.

Plural Words este un proiect european care a fost implementat cu succes în cadrul unității noastre de învățământ, unde au fost dezvoltate o parte dintre resursele disponibile pe platformă. Acesta a avut ca obiective principale creșterea gradului de conștientizare privind utilizarea comunicării augmentative și alternative, promovarea acestei metode în mediul educațional, precum și reducerea stigmatizării asociate dificultăților de comunicare. De asemenea, proiectul a urmărit eliminarea prejudecăților legate de utilizarea CAA și încurajarea utilizării acesteia în învățământul primar și gimnazial, aceasta fiind în beneficiul tuturor elevilor.

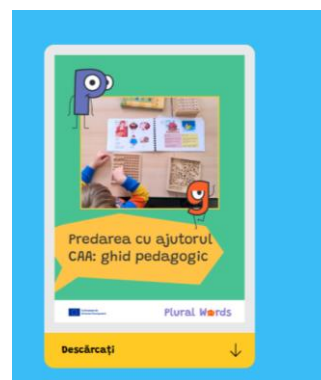
Platforma pune la dispoziția utilizatorilor un set complex de resurse educaționale menite să faciliteze integrarea comunicării augmentative și alternative (CAA) în mediul educațional. Printre acestea se regăsește ghidul pedagogic, destinat cadrelor didactice, care oferă modalități practice și structurate de creare și utilizare a materialelor bazate pe CAA, adaptate nevoilor diverse ale elevilor. De asemenea, platforma include modulul de e-learning care este destinat pentru formarea profesională a profesorilor și specialiștilor, contribuind la dezvoltarea competențelor necesare pentru implementarea eficientă a CAA în activitățile didactice și terapeutice.

Un aspect deosebit de valoros al platformei îl reprezintă pachetele de resurse de tip CAA, în număr de 11, care conțin resurse educaționale structurate în jurul unor povești cunoscute, precum „Ridichea uriașă”, „Rățușca cea urâtă” sau „Alice în Țara Minunilor”. Aceste pachete includ și povestea adaptată, fiind concepute pe două niveluri de lectură, pentru a răspunde diferitelor niveluri de dezvoltare ale elevilor: Totodată, aceste pachete includ o varietate de materiale adaptate care vizează trei competențe esențiale: alfabetizarea, numerația și dezvoltarea abilităților de viață cotidiană. Materialele pot fi descărcate și utilizate cu ușurință atât în activitățile desfășurate la clasă, cât și în cadrul intervențiilor terapeutice sau ca suport în procesul de învățare a unei limbi străine.

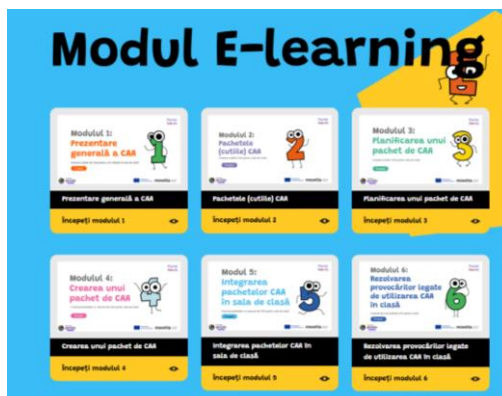
Pe site se regăsesc astfel numeroase resurse pregătite pentru utilizare, precum și jocuri didactice adaptate pe baza poveștilor, ceea ce facilitează învățarea într-un mod interactiv, accesibil și captivant pentru elevi. Prin această abordare integrată, Plural Words contribuie semnificativ la dezvoltarea unui mediu educațional incluziv și centrat pe nevoile fiecărui copil.

Pachete de resurse CAA

Ghidul pedagogic

Modulul E-learning

Resurse bibliografice:

Bean, A., Harris, K., Kim, H., DiGiovine, C., & Sonntag, A. M. (2025). A scoping review of communication outcomes measures in augmentative and alternative communication. *Assistive Technology*, 37(sup1), S65-S86.

Butt, A., Zubair, R., & Rathore, F. A. (2022). The role of augmentative and alternative communication in speech and language therapy: a mini review. *Journal of Pakistan Medical Association*, 72(3), 581-584.

Ciarmoli, D., & Stasolla, F. (2023). The use of alternative augmentative communication in children and adolescents with neurodevelopmental disorders: A critical review. *Current Developmental Disorders Reports*, 10(1), 14-19.

Crowe, B., Machalicek, W., Wei, Q., Drew, C., & Ganz, J. (2022). Augmentative and alternative communication for children with intellectual and developmental disability: A mega-review of the literature. *Journal of developmental and physical disabilities*, 34(1), 1-42.

Dumitru, C. (2025). Assistive technology and alternative and augmentative communication options in the language skills development of students with specific learning disorders. *Education Sciences*, 15(2), 170.

Galdieri, M., Zollo, I., & Sibilio, M. (2023). Augmentative Alternative Communication (AAC) and school-family alliance: What are some perspectives for full inclusion?. In *ICERI2023 Proceedings* (pp. 6697-6703). IATED.

Ganz, J. B., Earles-Vollrath, T. L., Mason, R. A., Rispoli, M. J., Heath, A. K., & Parker, R. I. (2011). An aggregate study of single-case research involving aided AAC: Participant characteristics of individuals with autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 5(4), 1500-1509.

Griffiths, T., Clarke, M., & Price, K. (2022). Augmentative and alternative communication for children with speech, language and communication needs. *Paediatrics and Child Health*, 32(8), 277-281.

Rezkiani, K., & Aprilia, I. D. (2023). Development of alternative and augmentative communication media system for autism spectrum disorder with complex communication needs. *Journal of Education for Sustainability and Diversity*, 1(2), 118-129.

Plural Words Project. (n.d.). Plural Words. <https://plural-words.eu/ro/>